

Bon-BOM

2016. április | A Bolyai Önképző Műhely lapja | 5. évfolyam, 7. szám

HÚSVÉT A VILÁGBAN

2. oldal

NARANCSKIRÁLYOK

4. oldal

BARÁTSÁG

7. oldal

VERSEK

10. oldal

Különleges húsvéti szokások

A hagyományos magyar húsvéti ünnepet mindannyian ismerjük. Nagypénteki böjt, tojásfestés, sonka tojással és kaláccsal, húsvéti nyuszi, locsolkodás, Jézus feltámadásának megünneplése. Míg vidéken a locsolkodást a fiúk hideg vizes vödörrel intézik, addig a városban a lányokat inkább kölnivel öntözik. Ez egyébként egy sajátos húsvéti szokás, amelyet hazánkon kívül még Csehországban és Szlovákiában tartanak. A locsolás mellett előfordul a lányok szalagokkal díszített fűzfavesszővel való „korbácsolása” is – természetesen szimbolikusan –, amely a tradíció szerint szerencsét, egészséget és szépséget hoz. De nem csak hazánkban, hanem más országokban is akadnak sajátos húsvéti szokások. **Finnországban** az a különleges szokás, hogy nagyszombaton a gyerekek fekete ruhába, boszorkánynak öltöznek (ők a *trullik*), illetve húsvéti máglyát gyújtanak. A hagyomány ab-

ból ered, hogy úgy gondolták, nagyszombaton a boszorkányok szabadon garázdálkodhatnak a világban, mivel Isten oltalmazó hatása kisebb. A beöltözés kicsit hasonlít az amerikai Halloweenra, a lényege is hasonló: álruhával kivédeni a boszorkányok megjelenését az ünnepi időszakban.

Németországban nagypénteken letakarják a keresztek, és hétvégén húsvéti máglyát raknak, amelyben a télről maradt karácsonyfákat égetik el, így köszöntve az tavaszt.

Lettországon a gyerekek hagyományos húsvéti játékot játszanak tojásokkal, amelynek lényege, hogy a keményre főzött színes tojásokat zsinegekre fűzik és összekocantják. Akinek a tojása nem törik el, az nyeri meg a versenyt.

Franciaországban, Haux (ejtsd: [ó]) városában húsvét hétfőn több mint 5000 tojásból készítenek egy óriási rántottát, amelyből körülbelül 1000

Impresszum

Szerkeszti: Komlósi Réka

Munkatársak: Borsos Bettina, Marczin I. Bence,
Rákóczi Adrienn, Stefanovits Tamás, Wágner Gréta
Grafikus és tördelő: Büki Dániel

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

E-mail: bom@e-nyelv.hu

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében nyilvántartásba vette.
Megjelenik 2016-ban a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

embert látnak vendégül ebédre a város főterén. Érdekesség még, hogy a tojások számát évről évre növelik.

Belgiumban, azon belül is Kruishoutemben különösen nagy figyelmet szentelnek a tojásoknak. A városban minden év húsvét szombatján megnyitják a híres tojásvásárt, amely azért jellegzetes, mert a helyi tojáskereskedők őseinek állítólag még a Napkirály ajándékozott jogot a vásár megtartására. Húsvét hétfőn az emberek „tojásfogó” játékot játszanak, amely abból áll, hogy a templom tornyából leeresztett, apró ejtőernyőkkel ellátott tojásokat kell eltalálni.

Bulgáriában az első piros tojással szokták bedörzsölni a gyerekek arcát, hogy azok minél egészségesebbek legyenek, valamint tojást tesznek a veteményesbe, hogy megvédjék a termést a jégesőtől. A változatos színű tojásokat páratlan számban a húsvéti kenyér köré teszik, és az éjfél után vagy a következő napokban törik fel. Szokás még, hogy az egyik tojást a templom falához csapják, és a bőt

után elsőként eszik meg. Az utolsó épen maradt tojás a hiedelem szerint szerencsés évet hoz.

Ausztráliában az a különlegesség, hogy az immár világszerte szimbólumként elterjedt nyúl kártevőként tartják számon, hiszen gazdasági problémát is jelentenek, így a legtöbb államban hivatalosan nem is tarthatók. Ezért a nyúl szerepét egy őshonos ausztrál állat, a *bilby* (erszényes nyúl) vette át, amelyet szívesen emlegetnek mint húsvéti állatkát.

Angliában az egyik legismertebb szokás, hogy húsvétkor az emberek ki-mennek a környékbeli dombra, és versenyt rendeznek, hogy ki tud legurítani egy tojást a dombról úgy, hogy az épségben leérjen. Másik szokás a szelleműzés egy vicces nadrágban: vasárnap a férfiak fehér rövidnadrágot húznak, amin piros zsinórdíszítés van, ebben táncolnak és énekelnek, hogy elkergessék a szellemeket. Ma már ezt a szokást csak szórakoztató volta miatt tartják meg.

Wágner Gréta

Éljen soká a király!

Amszterdam minden évben egy fergeteges partival ünnepli meg az aktuális uralkodó születésnapját. Az Orániai-Nassau házból származó Willem-Alexander, Hollandia királya idén április 27-én tölti be 49. életévét. Ezt a napot Királynapnak (*Koningsdag*) nevezik.

A buli már 26-án, a Királyéjszakán (*Koningsnacht*) kezdődik. Ez alkalmából a kocsmákban és a bárokban különböző rendezvényeket szerveznek, amik hajnalig is eltarthatnak. Másnap az egész város narancssárgába öltözik. Ez a szín jelképezi a királyi családot, ugyanis a magyarul Orániaiinak nevezett ház holland neve *Oranje* (teljes neve: *het Huis Oranje-Nassau*), melynek jelentése 'narancssárga, narancsszín'. Április 27-én mindenki narancssárgát visel, Amszterdam utcáin narancssárga ételeket árulnak, a házak között pedig kis narancssárga zászlók függnek. A hagyományok szerint egyébként az ünnepség sohasem eshet vasárnapra, így 2014-ben a Királynapot nem 27-én, hanem egy nappal korábban, szombaton ünnepelték.

Ilyenkor az egész ország a fővárosba utazik. Körülbelül kétszázötvenezer ember érkezik vonattal az ünnepségre, a résztvevők száma pedig hatszázezer és egymillió közé saccolható. Nemcsak az utcák, hanem a csa-

tornák is túlszűfoltak: mindenki, aki teheti, narancssárgával díszített csónakba száll. A becslések szerint több ezer hajót eresztenek ilyenkor vízre.

A város egy hatalmas szabadpiaccá változik. Bárki kiállhat eladni a főleglegessé vált holmikat, valamint szuvenir-, póló- és ételárusok lepik el az utcákat. Az asznapi nemzeti étel az *oranje tompouce*, amely – ki hitte volna? – egy narancssárga sütemény. Az elkészítése igen egyszerű, az emberek mégis szinte csak ezen az egyetlen napon fogyasztják. A sütemény könnyen kikeverhető és felfőzhető vaníliaízü, tej alapú krémből áll, amit aranybarnára sütött leveles tészta közé púpoznak. A tetejére cukros, narancsszínű és -ízű zselatint kennek, tejszínhabot nyomnak rá, majd a közepébe beleszúrnak egy fogpiszkálóra erősített holland zászlót.

A múzeumok néhány kivétellel zárva tartanak. Látogatható a Rijksmuseum, a Stedelijk Múzeum, az Anna Frank Ház és a Van Gogh Múzeum.

Na de kik is voltak a királyi ház tagjai? A történet a németalföldi szabadságharcra kezdődik, amikor a hollandok felkeltek a spanyol uralom ellen. „Hallgatag” Orániai Vilmos volt az első az Orániai-Nassau házból, aki a szabadságharc élére állva megszerzte az uralmat. A címe nem király,

hanem helytartó volt, ami ugyan alacsonyabb titulushoz hangzik, de akkoriban ténylegesen a helytartó irányított, míg jelenleg a Holland Királyságot a miniszterelnök irányítja. A Hallgatag Vilmos idejében, 1572–1584 között alakult államot Hét Egyesült Provincia Köztársaságának vagy röviden Egyesült Provinciáknak nevezték. Érdekesség még, hogy Hollandia hivatalos himnusa, a *Wilhelmus* Hallgatag Vilmos dala, egyes szám első személyben megírva.

A helytartói cím Vilmos halálával a fiára, Maurits-ra szállt (1585–1625),

majd két további családtagra, egészen 1650-ig, amikor kezdetét vette az első helytartó nélküli periódus. 1672 és 1702 között III. Vilmos, az Orániai-Nassau ház utolsó közvetlen tagja viselte a címet. A halála után 1747-ig tartott a második helytartó nélküli periódus, aztán IV., majd V. Vilmos lett az állam következő helytartója.

1795-ben a köztársaság eme formája megszűnt létezni, és megalakult a Batáviai Köztársaság, mely francia vazallusállam volt. Ám ez kérészetűnek bizonyult, mivel 1806-ban

Lodewijk Napoleon Bonaparte lett Holland provincia első királya, de nem uralkodhatott sokáig, ugyanis 1810-ben az egész németalföldi terület a francia birodalom részévé vált.

1815-ben megalakult a Holland Királyság. Az Orániai-Nassau házból származó V. Vilmos helytartó fia, I. Vilmos került a trónra. Mivel királyként még nem uralkodott senki sem a családból, és mivel az ország területe, neve és államformája is megváltozott, a számozást újrakezdték, nem pedig ott folytatták, ahol a helytartóknál abbahagyták.

1830-ig a mai Belgium is beletartozott a királyságba, azonban I. Vilmos 1830-ban függetlennek nyilvánította azt. A király 1940-ben mondott le a trónról. Az utókor jómódú, önkényuralmi és konzervatív uralkodónak tartja.

1840–1849 között fia, II. Vilmos foglalta el a trónt. I. Pál orosz cár gyermekét, Anna Paulownát vette feleségül. II. Vilmos a „Lovagias” jelzõt kapta. Utána III. Vilmos, „a Gorilla Király” következett, 1849 és 1890 között. III. Vilmos a saját unokahúgát vette feleségül 1849-ben, ám 1851-tõl „elváltak ágytól és asztaltól”. Miután a felesége 1877-ben elhalálozott, a király két évre rá oltár elé vezette Emma van Waldeck-Pyrmont hercegnõt.

Habár a királynak több házasságon kívüli gyermeke is született, törvényes fia nem volt, így a halála után 123 évig

nem örökölte férfi a trónt. Az elsõ nõ örökös Wilhelmina, ám egyes történészek megkérdõjelezzik, hogy valóban III. Vilmos lánya-e, mivel a király állítólag nemi betegségben szenvedett.

1890-ben Wilhelmina még kis korú volt, ezért az anyja uralkodott mint régenskirálynõ, akit az utókor a „Könyörületesség Királynõjének” nevez. 1898-ban lett Wilhelmina tizennyolc éves. Az elsõ, a Királynapnak megfelelő ünnepséget 1885. augusztus 31-én tartották, Wilhelmina születésnapján, ám az ünnepség neve még Hercegnõnap (*Prinsessedag*) volt. Azóta minden évben megtartották, késõbb már Királynõnapnak (*Koninginnedag*) nevezve. Wilhelmina 1948-ban lemondott a lánya, Juliana javára.

1949-ben már Juliana születésnapján, április 30-án ünnepelték a Királynõnapot. Juliana 1980-ban mondott le, a lánya Beatrix pedig 2013-ig uralkodott. Beatrix nem a saját, hanem az anyja születésnapján, továbbra is április 30-án ünnepelte a Királynõnapot.

Willem-Alexandert 2013. április 30-án koronázták meg, az utolsó Királynõnapon. Felesége, Máxima Zorreguieta argentin származású. A trónt ismét nõ fogja majd örökölni: Willem-Alexandernek jelenleg három lánya van, a legidõsebb a tizenkét éves Catharina-Amalia.

Rákóczi Adrienn

Gondolatok a barátságról

A szerelem és a barátság olyan fogalmak, amik minden közösségben jelen vannak, miközben más-más íratlan és írott szabályok, szokások és viselkedési előírások vonatkoznak rájuk különböző kultúrákban és korokban. Azonban, ha a szerelem – legalább is a mi kultúránkban – misztikus dolog, akkor a barátság még inkább az, mivel sem evolúciós előnyökkel nem jár, sem vágyakozó és vágybeteljesítő funkciója nincs, legalább is olyan értelemben nem, mint az előbbinek. Mindkettő individuális emberképet feltételez, mert mindig két személy nagyon bensőséges kapcsolatára utal, a közöttük lévő különbség viszont nagyjából egyértelműen megállapítható, és már a 16. századi francia filozófus, Montaigne is megfogalmazta, amikor halott barátjára emlékezett:

„Más a barátság és más a nők iránt érzett vonzódásunk, bár mindkettő szabad választásból jó. A szerelem tüze, megvallom, hevesebb, égetőbb és maróbb [...]. A barátság melege omló, mérsékelt és egyenletesen meleg; állandó, édes és olvatag hőmérséklet, nem forrósgát és nem fojtogat. A szerelem csak vad vágyakozás valami illanó után.”

Tehát csak a hőmérséklet és a vágy típusa jelentene különbséget? A barátság nem akar elemészteni, hanem éppen egyfajta harmóniát, megerő-

sítést, nyugodt meglegedést ad, míg a szerelem szertelen és kiszámíthatatlan, ezért erre alkalmatlan? Nem gondolom, hogy az utóbbiból feltétlenül hiányoznia kell a harmóniának, az előbbi pedig ne lehetne időnkét kiszámíthatatlan. Az idézetben azzal különül el egymástól a két kapcsolat-típus, hogy az egyik jelentős részben testi és irracionális, a másik pedig kizárólag lelki, racionális vonzódás és elköteleződés.

Montaigne korában azonban a barátság még mindig kifejezetten férfiak közötti kapcsolat volt. Amikor felmerül a kérdés – ami mostanában gyakran fel szokott –, hogy létezhet-e barátság férfi és nő között, éppen azt az átöröklődött szemléletet pillantom meg benne, amely kimondja, hogy a két nem közötti kapcsolat paradigmája a nemi vonzalom. Pedig a barátság nem a férfiakat és nőket választja el egymástól, hanem önmagát különíti el a szerelemtől, mivel más típusú kapcsolatot jelent, amennyiben testiség nélküli, szellemi kötődésként határozzuk meg.

A lelki természetű vonzódás a barátság alapvető ismertetőjegye, de ez a megállapítás nem elég ahhoz, hogy megkísérleljem megfogalmazni, hogyan értelmezem a fogalmat. Mindenesetre Montaigne-hoz hasonlóan pótolhatatlannak tartom az ilyen

típusú kapcsolataimat, és helyettesíthetetlenek a barátaim, míg a szerelmet véleményem szerint hajlamosak vagyunk túlidealizálni és túlromantizálni, amit a romantikus történetek özöne igazol, miközben a barátság sokkal ritkábban jut főszerephez. A barát gyakran mellékszereplő, vagy nem ez a kapcsolat áll a cselekmény középpontjában, de azért – az irodalomban is – találhatunk példát arra, hogy a főszereplő motivációját, döntéseit vagy akár az egész cselekményt meghatározza.

Úgy gondolom, hogy a barátság nem csak két ember szemléletében vagy gondolkodásmódjában, hanem

személyes történetükben is hasonló-ságot, összetartást és néhány ponton találkozást feltételez. Még ha a barátok messze is kerülnek életük során, akkor is tudnak egymásról, és nem felejtik el azokat a körülményeket és szituációkat, amelyek összekapcsolták őket. Montaigne is említi, hogy a barátságot „alkalom és jóhiszeműség szövi,” és ezen kívül meggyőződésem, hogy a lelki összehangolódáshoz szükség van valami közös alapra, ami nem feltétlenül hasonló érdeklődést jelent, és nem elegendők önmagukban a hasonló személyiségvonások sem. Kétféle irodalmi példát találtam arra, amit közös alapnak nevezek.

Jack Kerouac az *Úton*ban nyomon követi barátja életét, akiről hamar kiderül, hogy megbízhatatlan, és a történet végére Jacken kívül mindenki elpártol tőle. Az elbeszélő pontosan látja, hogy barátját nem tudja megváltoztatni, és másokkal ellentétben nem is törekszik rá, hogy megpróbálja integrálni a társadalomba. Nincs mindig vele, de állandóan egymás mellé keverednek. Közös alapjuk a generációjuk tapasztalata, a gyökértelenség és hogy képtelenek beilleszkedni, ami Jack esetében kevésbé indokolt, mert neki van „civil” élete is, amelyet időnként felad, hogy a vad Neallel (álnevén Deannel) tartson egy-egy céltalan úton. A barátja, mint ha Jack elfajultabb másik fele lenne, húzza magához. A személyiség kiegészítést nyer vele: megtalálja azt, akivel bizonyos tapasztalatokon osztoznak, de nagyon különbözően, sokszor ellentétesen élik meg. A barátság itt – és nem csak itt – kölcsönös kiegészítéssé válik: ami nincs meg az egyikben, az megvan a másikban. Montaigne is felismerte ezt barátja halálával kapcsolatban: „Annyira megszoktam kettesben, hogy mármár úgy érzem: csak félig vagyok...”

A másik típusú közös alap azonos élethelyzettel vagy olyan közösséggel kapcsolatos, amihez mindenkinek viszonyulnia kell valahogyan, és a körülmények nagymértékben alakítják az emberek közötti viszonyokat. Például a háborúban vagy iskolában születő barátságok éppen az azonos körülmények között boldogulni próbá-

ló, szolidáris „bajtársat” kereső szereplők között alakulnak ki. Az iskolában létrejött kötöttségek, amikor a közösségben először találjuk meg a hozzánk hasonlókat, meghatározó élmények a személyiségfejlődést tekintve is.

Ottlik Géza *Iskola a határon*ja a múlt rekonstruálásának igényével indul a gyerekkori barát, Medve kéziratának kapcsán, ebben pedig nagy szerepe van a barátság kialakulásának. A katonai iskola zárt közössége az első pillanattól fogva meghatározza a gyerekek életvitelét, mivel a civil iskolákénál sokkal szigorúbb szabályokat és határokat állít fel: a növendékek együtt élnek, egyáltalán nincs személyes terük, és ebből adódóan kénytelenek megismerni egymás szokásait, személyiségét, kisebb-nagyobb hibáit. Az elbeszélő, Bébé már mindent tud Medvéről, mielőtt összebarátkoznak, és első iskolai évük is a két fiú perspektívájából kettejük kapcsolata fókuszálva áll össze. A közösségi lét és az állandó összezártság azzal jár, hogy belső nyelvük, valamint jelzésrendszerük alakul ki, így olyan közvetlen kapcsolat jön létre közöttük, amely szavak nélkül is működik:

„Másképp hogyan érthetnénk meg végül még a néma gyerek szavát is? Hogyan volna lehetséges az a csoda, hogy a mi siralmas eszközeinkkel, szóval, tettel, rúgásokból, tréfákból, otromba, elnagyolt jelekből mégis megértjük egymást?”

Egy látens csoki

Egy szelet csokoládéra vágyom,
egy szerelem ízűre, de ne
legyen az a jófajta
szerelemmel töltött,
inkább legyen csak az a gagyi,
egy vacak szerelem ízű:

az olcsó csillogócsokipapír
egyébként vidám ifjúpárja
undorodva nézi azt,
amit közösen elfednek –
tudják mi az a látszat,
küzdenek, hogy olyanok legyenek.

*Valami
édes-mézes
csurgós-cseppes
töltelék és
csokipapír.
(Talán ilyen
a szerelem,
ami mindent
s engem kibír.)*

Talán szebb az
ha tescóstra
vágyom.
Ó,
egy finom
tescósszerelemcsokoládé!

Tejes kakaómassza teste
csak sóher módja a
rusztikus szerelemmag
teljes befedésének,
és a zsíros állagú olvadék is
küzd a szájban
a nyelvvel és az
eltűnni nem akaró, édes
margarindarabkákkal.

Lilla

ha cenzúrázva lennének a lányok
a melltartó egy fekete csíkot rejtene
egy undorító felirattal
amivel sohasem értenék egyet
vagy ha minden kerekesség
kockás pixellé lenne elhaló színekben
érzelmeim helyetti szememet
csak képzetem elégítené ki
ahogy cenzorom kegye engedi
még maradhat egy kicsit a virágos ruha
a könnyű szoknyával együtt
szemem is becsippenti két farpofa
függőlegesen rámmosolyog a telt arc
ahogy követem még egyet kacsint
újra és újra egy eleven jelenvalóság

Marczin I. Bence

A versek eredetileg megjelentek az Amúgy Online Irodalmi Folyóiratban

Gondolatok a szerelemről...

A Szerelem egy kis úr, vázlat egy papírlapon.
A Szerelem csendes köpeny. Magad? Nagyon.
A Szerelem tejszínhabkőd, játék a sötétben állva.
A Szerelem csillagtalan éj, világító éji lámpa.
A Szerelem ugrálóvár, sürgető gyermekjáték.
A Szerelem lépcső, válogatott szép ajándék.
A Szerelem lebegés, ölelés a lélek óceánban.
A Szerelem Te vagy, csendesen minden vágyam...

Képek helyett...

Régi egyezés volt: képek helyett szavakkal;
Titkok lakattal, rázárva szavakkal, ajakkal.
Régi kívánság volt: adj nekem világodból:
Érezzem, ki Rád gondol, ki rám gondol.
Régi vigasz volt: ha nem látsz tisztán: írij!
Az is hatalom, csak bánattal neved, vele sírj.
Régi emlék volt: halászd elő az emlékkönyved;
A szavak igazak, a képek... a képek szörnyek.
Régi vihar volt: eső egy színes délután;
Lépteid távolról szólnak, az üresség ajtaján.
Régi érzés volt: csendes könnyek az esőben;
Magam vagyok egyedül: ének a bensőmben.
Régi hang volt: belülről gitár és orgona;
Ne nézd, kérlek!- csak a vérem folyt oda...
Régi kép volt: megsárgult, gyűrött darab:
A szavak megmaradnak, a szavak alszanak...

Stefanovits Tamás

A versek eredetileg megjelentek a Poet.hu-n